

Pravopisná reforma Jana Husa

Mistr Jan Hus

(* kol. r. 1370 v Husinci, + 6. 7. 1415 v Kostnici)

- kněz, univerzitní profesor a později lektor na Pražské univerzitě
- od r. 1402 kazatelem v Betlémské kapli
- navazuje na myšlenky anglického reformátora Johna Wycliffa (Jana Viklefa) => kritizuje úpadek církve, jeho příčinu vidí především v hromadění majetku
- r. 1412 papež uvaluje na Husa klatbu a vyhlašuje interdikt, Hus se uchyluje na Kozi hrádek a Krakovec
- r. 1414 pozván na Kostnický koncil, kde je vězněn a později nařknut z kacířství a upálen
- Husova smrt vedla k radikalizaci jeho stoupců, která přerostla v husitskou revoluci
- Dílo: *O církvi (De ecclesia, 1413)*
Výklad Viery, Desatera a Páteře (1412)
Postila (1413)
De orthographia bohemica

Orthographia bohemica

- latinský spis, který r. 1827 našel František Palacký v třeboňském archivu. Po jeho prostudování přisoudil jeho autorství Husovi. Otázka autorství a datace tohoto díla nebyla však dodnes jednoznačně vyřešena. Později Palacký zasílá jeho opis A. V. Šemberovi, ten jej roku 1857 vydává pod názvem *Mistra Jana Husi Ortografie česká*. Tento spis obsahuje jak latinskou podobu, tak i český překlad, Šemberovu předmluvu, vysvětlivky a poznámky k Husovu textu a Přídavek – výpisky z jiných Husových spisů. Na začátku Ortografie Hus předkládá českou abecedu. Odstraňuje sprežkový pravopis, k původním 24 písmenům latinské abecedy připojuje dalších 8 hlásek, které tvoří přidáním diakritického znaménka nad latinské hlásky příbuzné (výslovností blízké). Zaznamenává také délku vokálů. Ve spisu se dále věnuje jednotlivým písmenům, definuje jejich pozici ve slově, to dokládá na příkladech, někde vysvětluje, jak se mají hlásky správně vyslovovat, zda se po konsonantu píše *i* nebo *y*. Svůj traktát zakončuje uvedením některých českých lingvistických termínů.

Zásady Husova diakritického pravopisu:

- 1) Každá hláska je zaznamenávána jedním písmenem (kromě *ch*). Hlásky, pro které v latinské abecedě není písmeno, se vytváří přidáním diakritického znaménka nad písmena výslovností blízká.
  - a) měkké konsonanty se označují tečkou (*punctus rotundus*) nad příslušné písmeno –
č, š, ž, ď, ť, ň, ř
  - b) dlouhé vokály se označují čárkou (*virgula*) nad příslušné písmeno – *á, é, í, ó, ú, ý*
- 2) Rozeznává *l* hrubé (široké, tvrdé) a *l* jemné
- 3) *Y* se píše po: *h, ch, k, g, d, t, n, r, l*; *i* se píše po: *z, š, c, č, j, ď, ť, ň, ř, l*; *i* nebo *y* se píše po: *z, s, b, p, v (f), m*. Spojka *i* (*et*) se zaznamenává *y*.
- 4) Dvojhláska *ie* má dlouhou podobu *íe*.
- 5) Hláska *j* se zaznamenává jako *i* nebo *g*.
- 6) Hlásky *s* a *š* se zaznamenávají buď *s* a *š* nebo *ſ* a *ẛ*
- 7) Hláska *u* se zaznamenává jako *u* nebo jako středověké zavřené *u*.
- 8) Hláska *v* se zaznamenává jako *v* nebo *w*.

Termíny nabodeníčko krátké a nabodeníčko dlouhé (viz studie J. Pleskalové)

Tyto české termíny se ve spisu *Orthographia bohemica*, ani v českých gramatikách 16.-18. století nevyskytují. Hus diakritiku označuje latinskými termíny *punctus rotundus* a *gracilis virgula*. Když V. Šembera připravoval první vydání Ortografie, zaměnil doslov *Bible Šafhauzské* za její předmluvu. Protože v něm bylo obsaženo pojednání o zásadách překladu, zahrnul ho do části Přídavky k Ortografii. Oba texty pak převzal Erben, když vydával Husovy souborné spisy a od té doby je mu také jejich autorství přisuzováno. Tento fakt však Pleskalová zpochybňuje. Protože Jan Hus neuváděl termíny nabodeníčko krátké a nabodeníčko dlouhé v závěru Ortografie mezi jinými českými termíny, ani v traktátu *Výklad Viery*, kde užívá jiných českých označení pro diakritiku, nemohl být tedy autorem doslovu ani termínů nabodeníčka.

Použitá literatura: Pramen: *Mistra Jana Husi: Ortografie česká*. Aloys Vojtěch Šembera, Vídeň 1857
Pleskalová, J.: *Jan Hus a nabodeníčka* (In: *Oratio et ratio*. UJČ, Praha 2005)
Bělič, J. – Kamiš, A. – Kučera, K.: *Malý staročeský slovník*. Praha 1979
Lehár, J. – Stich, A. – Janáčková, J. – Holý, J.: *Česká literatura od počátků k dnešku*. NLN, Praha 2006
Balajka, B.: *Přehledné dějiny literatury I*. Fortuna, Praha 2001